C/2024/6832

29.11.2024

NEUVOSTON SUOSITUS,

annettu 21 päivänä lokakuuta 2024,

Slovakian talous-, finanssi-, työllisyys- ja rakennepolitiikasta

(C/2024/6832)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta 29 päivänä huhtikuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263 ([1]) ja erityisesti sen 3 artiklan 3 kohdan,

ottaa huomioon makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta 16 päivänä marraskuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011 ([2]) ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241 ([3]), jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, jäljempänä ”tukiväline”, tuli voimaan 19 päivänä helmikuuta 2021. Tukivälineestä tarjotaan jäsenvaltioille rahoitustukea uudistusten ja investointien toteuttamiseen, eli kyse on unionin rahoittamasta finanssipoliittisesta elvytyksestä. Talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti tukivälineellä edistetään talouden ja yhteiskunnan elpymistä ja kestävien uudistusten ja investointien toteuttamista, erityisesti uudistuksia ja investointeja, joilla edistetään vihreää ja digitaalista siirtymää sekä vahvistetaan jäsenvaltioiden talouksien häiriönsietokykyä. Tukiväline auttaa myös vahvistamaan julkista taloutta sekä vauhdittamaan kasvua ja työpaikkojen luomista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, parantamaan unionin alueellista yhteenkuuluvuutta ja tukemaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon jatkamista.

(2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2023/435 ([4]), jäljempänä ”REPowerEU-asetus”, joka annettiin 27 päivänä helmikuuta 2023, pyritään poistamaan asteittain unionin riippuvuus Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista. Tällä tavoin edistetään energiaturvallisuutta ja monipuolistetaan unionin energiahuoltoa sekä lisätään samalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, energian varastointikapasiteettia ja energiatehokkuutta. Slovakia

([1]) EUVL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([4]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta sekä asetusten (EU) N:o 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

on lisännyt kansalliseen elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa uuden REPowerEU-luvun voidakseen rahoittaa keskeisiä uudistuksia ja investointeja, jotka edistävät REPowerEU-tavoitteiden saavuttamista.

(3) Komissio antoi 16 päivänä maaliskuuta 2023 tiedonannon ”EU:n pitkän aikavälin kilpailukyky vuoden 2030 jälkeen” tarjotakseen tietoa poliittisten päätösten tueksi ja luodakseen perusedellytykset kasvun lisäämiselle. Tiedonannossa kilpailukyky määritellään yhdeksän toisiaan vahvistavan tekijän avulla. Kyseisistä tekijöistä yksityisen pääoman saatavuus, tutkimus ja innovointi, koulutus ja osaaminen sekä toimivat sisämarkkinat nousevat esiin uudistusten ja investointien kannalta ensisijaisina politiikan painopisteinä, joiden avulla voidaan vastata olemassa oleviin tuottavuushaasteisiin ja parantaa unionin ja sen jäsenvaltioiden pitkän aikavälin kilpailukykyä. Komissio antoi 14 päivänä helmikuuta 2024 tiedonannon ”Sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskeva vuosikertomus 2024”. Kyseisessä tiedonannossa esitetään yksityiskohtaisesti Euroopan sisämarkkinoiden kilpailukykyyn liittyvät vahvuudet ja haasteet ja seurataan vuotuista kehitystä yksilöityjen yhdeksän kilpailukykytekijän mukaisesti.

(4) Komissio hyväksyi 21 päivänä marraskuuta 2023 vuotuisen kestävän kasvun selvityksen 2024; tämä käynnisti vuoden 2024 eurooppalaisen ohjausjakson. Eurooppa-neuvosto vahvisti 22 päivänä maaliskuuta 2024 vuotuisen kestävän kasvun selvityksen 2024 painopisteet, jotka keskittyvät kilpailukykyisen kestävyyden neljän ulottuvuuden ympärille. Lisäksi komissio antoi 21 päivänä marraskuuta 2023 asetuksen (EU) N:o 1176/2011 perusteella varoitusmekanismia koskevan kertomuksen vuodeksi 2024. Sen mukaan Slovakia kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joissa saattaa olla epätasapainoja tai niiden uhka ja joista tarvitaan perusteellinen tarkastelu. Komissio antoi 16 päivänä tammikuuta 2024 lausunnon Slovakian vuoden 2024 alustavasta talousarviosuunnitelmasta. Komissio antoi lisäksi suosituksen neuvoston suositukseksi euroalueen talouspolitiikasta sekä ehdotuksen vuoden 2024 yhteiseksi työllisyysraportiksi, jossa analysoidaan työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. Neuvosto hyväksyi 12 päivänä huhtikuuta 2024 suosituksen euroalueen talouspolitiikasta ([5]), jäljempänä ”euroaluetta koskeva vuoden 2024 suositus”, ja 11 päivänä maaliskuuta 2024 yhteisen työllisyysraportin.

(5) Unionin uusi talouden ohjausjärjestelmä tuli voimaan 30 päivänä huhtikuuta 2024. Ohjausjärjestelmään sisältyy uusi asetus (EU) 2024/1263 talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta, muutettu liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1467/97 ([6]) ja muutettu jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista annettu direktiivi 2011/85/EU ([7]). Uuden talouden ohjausjärjestelmän tavoitteet ovat edistää tervettä ja kestävää julkista taloutta, kestävää ja osallistavaa kasvua sekä resilienssiä uudistuksilla ja investoinneilla ja ehkäistä liialliset julkisen talouden alijäämät. Uusi talouden ohjausjärjestelmä parantaa myös kansallista sitoutumista ja lisää keskipitkän aikavälin painotusta sekä vahvistaa ja johdonmukaistaa toteuttamisen valvontaa. Kunkin jäsenvaltion on toimitettava neuvostolle ja komissiolle kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma. Kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma sisältää jäsenvaltion finanssipolitiikkaa, uudistuksia ja investointeja koskevat sitoumukset, jotka kattavat neljän tai viiden vuoden pituisen suunnittelukauden kansallisen vaalikauden säännönmukaisesta kestosta riippuen. Kansallisiin keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisiin suunnitelmiin sisältyvien nettomenopolkujen ([8]) on täytettävä asetuksen (EU) 2024/1263 vaatimukset, kuten vaatimus saada julkinen velka uskottavalle alaspäin suuntautuvalle polulle tai pitää se tällaisella polulla sopeutuskauden päättyessä taikka saada se pysymään maltillisella tasolla alle 60 prosentissa suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) ja vaatimus saada julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen laskemaan alle perustamissopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon ja/tai pysymään sen alapuolella keskipitkällä aikavälillä. Jos jäsenvaltio sitoutuu toteuttamaan asianmukaisen uudistusten ja investointien kokonaisuuden asetuksessa (EU) 2024/1263 säädettyjä kriteerejä noudattaen, sopeutuskautta voidaan pidentää enintään kolmella vuodella. Tukeakseen kyseisten kansallisten keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisten suunnitelmien laatimista komissio julkaisi 21 päivänä kesäkuuta 2024 jäsenvaltioiden kansallisissa keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisissa suunnitelmissa ja vuotuisissa edistymisraporteissa annettavia tietoja koskevia ohjeita. Komissio toimitti jäsenvaltioille tarvittaessa viiteurat ja tekniset tiedot asetuksen (EU) 2024/1263 5 ja 36 artiklan mukaisesti. Jäsenvaltioiden on toimitettava kansalliset keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteelliset suunnitelmansa

([5]) Neuvoston suositus, annettu 12 päivänä huhtikuuta 2024, euroalueen talouspolitiikasta (EUVL C, C/2024/2807, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Neuvoston asetus (EY) N:o 1467/97, annettu 7 päivänä heinäkuuta 1997, liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä (EYVL L 209, 2.8.1997, s. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Neuvoston direktiivi 2011/85/EU, annettu 8 päivänä marraskuuta 2011, jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista (EUVL L 306, 23.11.2011, s. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Nettomenot sellaisina kuin on ne on määritelty asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 alakohdassa: ”Nettomenoilla” tarkoitetaan julkisia menoja ilman i) korkomenoja, ii) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, iii) unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, iv) unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja, v) työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä vi) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

viimeistään 20 päivänä syyskuuta 2024, paitsi jos jäsenvaltio ja komissio sopivat määräajan pidentämisestä kohtuullisella ajanjaksolla. Jäsenvaltiot voivat kansallisen lainsäädäntökehyksensä mukaisesti keskustella kansallisen parlamenttinsa kanssa keskipitkän aikavälin suunnitelmansa luonnoksesta, pyytää itsenäisiltä finanssipolitiikan instituutioilta lausunnon ja järjestää työmarkkinaosapuolten ja muiden kansallisten sidosryhmien kuulemisen.

(6) Vuonna 2024 eurooppalainen ohjausjakso kehittyy edelleen tukivälineen täytäntöönpanon kanssa. Elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpano kaikilta osin on edelleen olennaisen tärkeää eurooppalaisen ohjausjakson mukaisen politiikan ensisijaisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta, koska suunnitelmat auttavat vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin viime vuosina annetuissa asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Vuosien 2019, 2020, 2022 ja 2023 maakohtaiset suositukset ovat edelleen yhtä lailla tärkeitä elpymis- ja palautumissuunnitelmille, joita on tarkistettu, päivitetty tai muutettu asetuksen (EU) 2021/241 14, 18 ja 21 artiklan mukaisesti.

(7) Slovakia toimitti 29 päivänä huhtikuuta 2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Komissio arvioi asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan nojalla elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta kyseisen asetuksen liitteessä V vahvistettuja arviointia koskevia suuntaviivoja noudattaen. Neuvosto hyväksyi 13 päivänä heinäkuuta 2021 täytäntöönpanopäätöksen Slovakian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä ([9]); päätöstä muutettiin 14 päivänä heinäkuuta 2023 asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 2 kohdan nojalla ei-takaisinmaksettavan rahoitustuen enimmäisrahoitusosuuden päivittämisen osalta ja sisällyttämällä siihen REPowerEU-luku ([10]). Rahoituserien maksamisen ehtona on asetuksen (EU) 2021/241 24 artiklan 5 kohdan mukaisesti, että komissio hyväksyy päätöksen, jossa todetaan, että Slovakia on tyydyttävästi saavuttanut neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä asetetut asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet. Tyydyttävä saavuttaminen edellyttää, että edeltävien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei ole peruuntunut.

(8) Slovakia toimitti 24 päivänä huhtikuuta 2024 vuoden 2024 kansallisen uudistusohjelmansa ja vuoden 2024 vakausohjelmansa neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 ([11]) 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Asetuksen (EU) 2021/241 27 artiklan mukaisesti vuoden 2024 kansallisessa uudistusohjelmassa otetaan huomioon myös Slovakian puolivuosittainen raportointi edistymisestä elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöönpanossa.

(9) Komissio julkaisi 19 päivänä kesäkuuta 2024 Slovakiaa koskevan vuoden 2024 maaraportin. Siinä arvioidaan Slovakian edistymistä neuvoston vuosina 2019–2023 hyväksymien asiaankuuluvien maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja selvitetään, miten Slovakia on pannut elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöön. Kyseisen analyysin perusteella maaraportissa yksilöidään puutteita sellaisten haasteiden osalta, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ei vastata tai joihin vastataan vain osittain, sekä tuodaan esiin uusia ja kehittymässä olevia haasteita. Maaraportissa arvioidaan myös Slovakian edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden vähentämistä koskevien unionin yleistavoitteiden saavuttamisessa sekä Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteisiin pääsemisessä.

(10) Komissio on tehnyt asetuksen (EU) N:o 1176/2011 5 artiklan nojalla Slovakiasta perusteellisen tarkastelun. Kyseisen asetuksen soveltamiseksi Slovakian makrotalouden haavoittuvuuksista tehdyn komission yksiköiden arvioinnin tärkeimmät havainnot julkaistiin maaliskuussa 2024. Komissio totesi 19 päivänä kesäkuuta 2024, että Slovakialla on makrotalouden epätasapainoja. Slovakialla on erityisesti kustannuskilpailukykyyn, ulkoiseen tasapainoon, asuntomarkkinoihin ja kotitalouksien velkaan liittyviä haavoittuvuuksia, jotka ovat edelleen olemassa joistakin viimeaikaisista parannuksista huolimatta, eikä politiikkatoimia ole toteutettu. Slovakiasta tehtiin perusteellinen tarkastelu vuonna 2023, ja sen haavoittuvuuksien ei arvioitu aiheuttavan makrotalouden epätasapainoja, koska niiden odotettiin helpottavan keskipitkällä aikavälillä. Nämä haavoittuvuudet ovat helpottuneet, mutta eivät niin nopeasti kuin vuosi sitten odotettiin. Lisäksi parannukset näyttävät johtuvan suhdanteista, ja rakenteelliset haavoittuvuudet näyttävät juurtuneen syvälle, eikä politiikkatoimia ole toteutettu. Suuri vaihtotaseen alijäämä koheni viime vuonna, mutta sen odotetaan pysyvän selvästi negatiivisena, minkä seurauksena ulkomainen nettovarallisuusasema pysyy edelleen huomattavan negatiivisena. Pohjainflaatio on osoittautunut odotettua sitkeämmäksi, ja se on pysynyt euroalueen keskiarvoa nopeampana, kun taas yksikkötyökustannukset kasvavat edelleen enemmän kuin useimmissa kauppakumppanimaissa. Näiden hinta- ja kustannuspaineiden ei odoteta vähenevän merkittävästi tänä tai ensi vuonna, mikä saattaa haitata kilpailukyvyn ja kauppataseen paranemista. Kotitalouksien luotonotto, joka on lisääntynyt merkittävästi vuosien mittaan, hidastui vuonna 2023 asuntoluottojen vähentyessä. Asuntojen hinnat

([9]) ST 10156/21; ST 10156/21 ADD 1.

([10]) Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 14 päivänä heinäkuuta 2023, Slovakian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä 13 päivänä heinäkuuta 2021 annetun täytäntöönpanopäätöksen muuttamisesta (ST 11205/23 INIT; ST 11205/23 ADD 1).

([11]) Neuvoston asetus (EY) N:o 1466/97, annettu 7 päivänä heinäkuuta 1997, julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta (EYVL L 209, 2.8.1997, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj).

ovat laskeneet, mutta ne ovat edelleen jonkin verran yliarvostettuja, ja niiden odotetaan jälleen nousevan, koska asuntotarjonta on edelleen vähäistä. Asuntojen kysyntää tuetaan politiikkatoimilla, kuten äskettäin hyväksytyillä kiinnelainatuilla, jotka haittaavat rahapolitiikan välittymistä ja ovat julkisen talouden kannalta kalliita. Julkisen talouden sopeutus on viivästynyt, ja suuren julkisen talouden alijäämän ennustetaan pahenevan tänä vuonna, kun taas julkisen velan suhteessa BKT:hen odotetaan kasvavan vuosina 2024 ja 2025 kasvua tukevasta BKT:n kasvusta huolimatta, mikä aiheuttaa kotimaiseen kysyntään kohdistuvia kasvupaineita. Kaiken kaikkiaan politiikkatoimilla ei ole pystytty korjaamaan havaittuja haavoittuvuuksia, mikä on edistänyt niiden juurtumista. Julkisen talouden sopeutus auttaisi hillitsemään pohjainflaatiota ja vahvistamaan ulkoista rahoitusasemaa sekä hillitsemään julkisen velan kasvua; liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn käynnistäminen tukenee tällaista sopeutusta. Toimia tarvitaan myös hintakilpailukyvyn ja muun kuin hintakilpailukyvyn parantamiseksi sekä asuntomarkkinoihin ja kotitalouksien velkaantumiseen liittyvien riskien vähentämiseksi muun muassa kehittämällä toimivat vuokramarkkinat.

(11) Eurostatin vahvistamien tietojen mukaisesti Slovakian julkisen talouden alijäämä, joka vuonna 2022 oli 1,7 prosenttia suhteessa BKT:hen, nousi 4,9 prosenttiin vuonna 2023, ja julkinen velka, joka vuoden 2022 lopussa oli 57,7 prosenttia suhteessa BKT:hen, supistui vuoden 2023 loppuun mennessä 56,0 prosenttiin. Kuten komission 8 päivänä maaliskuuta 2023 antamassa tiedonannossa ”Finanssipoliittinen ohjaus vuodeksi 2024” ilmoitetaan, komissio on toteuttanut ensimmäisen vaiheen alijäämäperusteisten liiallisen alijäämän menettelyjen käynnistämiseksi keväällä 2024 vuoden 2023 toteutumatietojen perusteella ja voimassa olevia säännöksiä noudattaen. Komissio antoi 19 päivänä kesäkuuta 2024 perussopimuksen 126 artiklan 3 kohdan nojalla laaditun kertomuksen. Kyseisessä kertomuksessa arvioitiin Slovakian julkisen talouden tilannetta, sillä vuonna 2023 Unkarin julkisen talouden alijäämä ylitti perussopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon suhteessa BKT:hen. Kertomuksessa todettiin, että kyseisen arvioinnin perusteella ja tarkasteltuaan perussopimuksen 126 artiklan 4 kohdan mukaisesti laadittua talous- ja rahoituskomitean lausuntoa komissio aikoi ehdottaa liiallisen alijäämän menettelyn aloittamista Slovakian osalta heinäkuussa 2024 suosittamalla neuvostolle, että tämä antaisi perussopimuksen 126 artiklan 6 kohdan mukaisen päätöksen liiallisen alijäämän olemassaolosta Slovakiassa.

(12) Neuvosto suositti 12 päivänä heinäkuuta 2022 ([12]) Slovakialle, että se toteuttaisi toimia, joilla varmistetaan vuonna 2023 maltillinen finanssipolitiikka erityisesti rajoittamalla kansallisesti rahoitettavien juoksevien perusmenojen kasvua pienemmäksi kuin keskipitkän aikavälin potentiaalinen tuotannon kasvu ([13]), kun otetaan huomioon jatkuva väliaikainen ja kohdennettu tuki energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille sekä Ukrainasta paenneille henkilöille. Samalla Slovakialle suositettiin, että se olisi valmiina mukauttamaan juoksevia menoja tilanteen muuttuessa. Slovakialle suositettiin myös, että se lisäisi julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen ottaen huomioon REPowerEU-aloitteen, muun muassa tukivälineen ja muiden unionin varojen avulla. Komission arvioiden mukaan finanssipolitiikan viritys ([14]) oli vuonna 2023 elvyttävä (6,1 % suhteessa BKT:hen) tilanteessa, jossa inflaatio oli korkea. Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen kasvulla (ilman harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä) oli finanssipolitiikan viritykseen vuonna 2023 elvyttävä vaikutus, joka oli 3,8 prosenttia suhteessa BKT:hen. Perusmenojen kasvuun sisältyvät energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille suunnattujen kohdennettujen hätätukitoimenpiteiden kustannusten supistuminen 0,2 prosentilla suhteessa BKT:hen sekä tilapäisen suojelun tarjoamisesta Ukrainasta siirtymään joutuneille henkilöille aiheutuvien kustannusten supistuminen 0,1 prosentilla suhteessa BKT:hen. Näin ollen kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen elvyttävä vaikutus, joka ylittää keskipitkän aikavälin potentiaalisen tuotannon kasvun, ei johtunut kohdennetusta hätätilanteen tuesta energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille sekä Ukrainasta paenneille ihmisille. Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen (ilman harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä) elvyttävä kasvu oli seurausta kohdentamattomista energiatoimenpiteistä, julkisen sektorin palkkojen ja sosiaalietuuksien pysyvistä korotuksista, terveydenhuoltomenojen kasvusta sekä tiettyjen tuotteiden arvonlisäverokannan alentamisesta. Yhteenvetona voidaan todeta, että kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen kasvu ei vuonna 2023 ollut 12 päivänä heinäkuuta 2022 annetun neuvoston suosituksen mukaista. Vuonna 2023 tukivälineen avustuksilla ja muilla unionin varoilla rahoitettavat menot olivat 3,2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Kansallisesti rahoitetut investoinnit olivat 3,2 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 eli ne kasvoivat 0,8 prosenttiyksikköä vuodesta 2022. Slovakia rahoitti lisäinvestointeja tukivälineestä ja muilla unionin varoilla. Se rahoitti julkisia investointeja

([12]) Neuvoston suositus, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2022, Slovakian vuoden 2022 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Slovakian vuoden 2022 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto (EUVL C 334, 1.9.2022, s. 205).

([13]) Komission kevään 2024 talousennusteen perusteella Slovakian keskipitkän aikavälin potentiaalisen tuotannon kasvu vuonna 2023 on kymmenen vuoden keskimääräisen reaalisen potentiaalisen kasvun ja vuoden 2023 BKT-deflaattorin perusteella nimellismääräisesti arviolta 12,4 prosenttia.

([14]) Finanssipolitiikan virityksellä tarkoitetaan julkisen talouden perusrahoitusaseman vuotuista muutosta. Sillä pyritään arvioimaan sekä kansallisesti rahoitetuista että unionin talousarviosta rahoitetuista finanssipoliittisista toimenpiteistä talouteen aiheutuvaa sysäystä. Finanssipolitiikan viritystä mitataan erona, joka muodostuu seuraavien välille: i) keskipitkän aikavälin potentiaalinen kasvu ja ii) perusmenojen (ilman harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä) muutos. Perusmenoista on jätetty pois covid-19-kriisiin liittyvät väliaikaiset hätätoimenpiteet, mutta niihin on otettu mukaan tukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustukset), ja muilla unionin varoilla rahoitettavat menot. Negatiivinen indikaattorin arvo viittaa elvyttävään finanssipolitiikkaan, kun taas positiivinen indikaattorin arvo viittaa kiristävään finanssipolitiikkaan.

vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen, kuten energiainfrastruktuuriin ja päästöttömään liikenteeseen sekä rakennusten energiatehokkuuteen liittyviä investointeja. Kyseisiä julkisia investointeja rahoitetaan osittain tukivälineestä ja muista unionin varoista.

(13) Vuoden 2024 vakausohjelmassa julkisen talouden kehitysarvioiden perustana olevan makrotalouden skenaarion mukaan reaalisen BKT:n kasvun ennustetaan olevan 2,0 prosenttia vuonna 2024 ja 3,1 prosenttia vuonna 2025, kun taas yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä (YKHI) mitatun inflaation ennustetaan olevan 3,2 prosenttia vuonna 2024 ja 4,4 prosenttia vuonna 2025. Julkisen talouden alijäämän suhteessa BKT:hen odotetaan vuonna 2024 kasvavan 5,9 prosenttiin ja vuonna 2025 supistuvan 5,4 prosenttiin. Julkisen talouden velan odotetaan kasvavan 58,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoden 2024 loppuun mennessä ja 59,8 prosenttiin vuoden 2025 loppuun mennessä. Vuoden 2025 jälkeen julkisen talouden alijäämän suhteessa BKT:hen ennakoidaan supistuvan vähitellen 5,2 prosenttiin vuonna 2026 ja kasvavan 5,5 prosenttiin vuonna 2027. Julkisen talouden rahoitusaseman ei sen vuoksi ennakoida palaavan ohjelmakauden aikana alle perussopimuksessa asetetun viitearvon, joka on 3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Julkisen velan puolestaan arvioidaan kasvavan suhteessa BKT:hen vuoden 2025 jälkeen 63,6 prosenttiin vuonna 2026 ja 67,8 prosenttiin vuonna 2027.

(14) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan reaalinen BKT kasvaa 2,2 prosenttia vuonna 2024 ja 2,9 prosenttia vuonna 2025 ja YKHI:llä mitattu inflaatio on 3,1 prosenttia vuonna 2024 ja 3,6 prosenttia vuonna 2025.

(15) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on 5,9 prosenttia vuonna 2024 ja julkisen talouden velan määrän odotetaan kasvavan 58,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoden 2024 loppuun mennessä. Alijäämän kasvu vuonna 2024 johtuu pääasiassa voimassa olevien energian hintoja koskevien tukitoimenpiteiden jatkamisesta ja uusista menoja lisäävistä toimenpiteistä. Tällaisia ovat esimerkiksi 13. kuukauden eläkkeen pysyvät korotukset, lisääntyneet terveydenhuoltomenot, uuden matkailu- ja urheiluministeriön perustaminen, koulutuslain muutos, jolla otettiin käyttöön yli 3-vuotiaiden lasten laillinen oikeus päiväkotipaikkaan ja parannettiin erityisopetusta tarvitsevien lasten oikeuksia, sekä tulosperusteisten sopimusten käyttöönotto julkisissa yliopistoissa. Komission arvioiden mukaan finanssipolitiikan virityksen ennakoidaan vuonna 2024 olevan kiristävä, 1,4 prosenttia suhteessa BKT:hen.

(16) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan on odotettavissa, että tukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin, jäljempänä ”avustukset”, rahoitetaan menoja 1,2 prosentilla suhteessa BKT:hen vuonna 2024, kun vuonna 2023 avustuksilla rahoitettujen menojen määrä oli 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tukivälineen avustuksilla rahoitettavat menot mahdollistavat laadukkaat investoinnit ja tuottavuutta lisäävät uudistukset ilman suoraa vaikutusta Slovakian julkisen talouden rahoitusasemaan tai julkiseen velkaan.

(17) Neuvosto suositti ([15]) 14 päivänä heinäkuuta 2023 Slovakialle, että se varmistaisi vuonna 2024 finanssipolitiikan maltillisuuden erityisesti rajoittamalla kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen ([16]) nimelliskasvun enintään 5,7 prosenttiin. Jäsenvaltioita kehotettiin vuoden 2023 talousarvioita toteuttaessaan ja vuoden 2024 alustavia talousarviosuunnitelmia laatiessaan ottamaan huomioon, että komissio ehdottaa neuvostolle alijäämäperusteisten liiallisten alijäämien menettelyjen käynnistämistä vuoden 2023 toteutumatietojen perusteella. Komission kevään 2024 talousennusteessa Slovakian kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen ennakoidaan vuonna 2024 kasvavan 6,2 prosenttia eli suositeltua enimmäiskasvua enemmän. Kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen suositellun enimmäiskasvun ylitys vuonna 2024 on 0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Vaarana on, että tämä ei ole täysin neuvoston suosituksen mukaista.

(18) Lisäksi neuvosto suositti, että Slovakia purkaa voimassa olevat hätätilanteen energiatukitoimenpiteet ja käyttää saatavat säästöt julkisen talouden alijäämän supistamiseen mahdollisimman pian vuosina 2023 ja 2024. Neuvosto suositti vielä, että jos uusi energian hinnan nousu edellyttää uusia tai jatkettuja tukitoimenpiteitä, Slovakia varmistaa, että tällaiset tukitoimenpiteet kohdennetaan haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien ja yritysten suojelemiseen, että julkisella taloudella on toimenpiteisiin varaa ja että kannustimet energiansäästöön säilyvät. Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan hätätilanteen energiatukitoimenpiteiden nettomääräiset talousarviokustannukset ([17]) suhteessa BKT:hen ovat 2,1 prosenttia vuonna 2023, 0,4 prosenttia vuonna 2024 ja 0,0 prosenttia vuonna 2025. Erityisesti kotitalouksien kaasun hintakaton oletetaan pysyvän voimassa vielä vuonna 2024. Jos saatavat säästöt käytettäisiin neuvoston suosituksen mukaisesti julkisen talouden alijäämän supistamiseen,

([15]) Neuvoston suositus, annettu 14 päivänä heinäkuuta 2023, Slovakian vuoden 2023 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Slovakian vuoden 2023 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto (EUVL C 312, 1.9.2023, s. 233).

([16]) Nettomääräisillä perusmenoilla tarkoitetaan kansallisesti rahoitettuja menoja ilman i) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, ii) korkomenoja, iii) suhdanteesta johtuvia työttömyysmenoja sekä iv) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

([17]) Luku kuvaa kyseisten toimenpiteiden vuotuisia talousarviokustannuksia, tulot ja menot mukaan lukien, mutta ilman mahdollisia energiantoimittajien windfall-voitoista kannettavia verotuloja.

julkisen talouden sopeutus olisi kyseisten kehitysarvioiden perusteella 1,7 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024, kun taas kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen ([18]) kiristävä vaikutus finanssipolitiikan viritykseen olisi samana vuonna 0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Hätätilanteen energiatukitoimenpiteitä ei ennakoida purettavan mahdollisimman pian vuosina 2023 ja 2024. Vaarana on, että tämä ei ole neuvoston suosituksen mukaista. Saatavia säästöjä ei myöskään ennakoida käytettävän kokonaisuudessaan julkisen talouden alijäämän supistamiseen. Vaarana on, että tämäkään ei ole neuvoston suosituksen mukaista. Haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien ja yritysten suojelemiseen kohdennettujen hätätilanteen energiatukitoimenpiteiden talousarviokustannusten arvioidaan olevan 0,0 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024 (0,0 % vuonna 2023).

(19) Lisäksi neuvosto suositti, että Slovakia jatkaa kansallisesti rahoitettuja julkisia investointeja ja varmistaa tukivälineen avustusten ja muiden unionin varojen tuloksellisen käytön erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi. Komission kevään 2024 talousennusteessa kansallisesti rahoitettujen julkisten investointien ennakoidaan vähenevän 3,2 prosentista suhteessa BKT:hen vuonna 2023 3,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Vähennys johtuu unionin rakennerahastojen ohjelmakauden 2014–2020 päättymisestä, sillä asianomaiset varat olivat käytettävissä vuoteen 2023 saakka. Lisäksi taustalla on puolustustarvikkeiden toimittamisen lykkääminen vuoteen 2025. Näiden lisätekijöiden perusteella arvioidaan, että julkiset investoinnit vuonna 2024 ovat neuvoston suosituksen mukaisia. Unionin varoilla rahoitettavien julkisten menojen, tukivälineen avustuksilla rahoitettavat menot mukaan lukien, odotetaan puolestaan laskevan 2,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2024 (kun ne vuonna 2023 olivat 3,2 prosenttia suhteessa BKT:hen). Vähennys johtuu unionin rakennerahastojen ohjelmakauden 2014–2020 päättymisestä, sillä asianomaiset varat olivat käytettävissä vuoteen 2023 saakka.

(20) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on ennusteen koontipäivänä tiedossa olevien politiikkatoimien perusteella 5,4 prosenttia vuonna 2025 olettaen, että politiikka säilyy muuttumattomana. Alijäämän supistuminen vuonna 2025 johtuu pääasiassa tulojen vahvistumisesta nimellisen BKT:n kasvun ja voimistuvan inflaation seurauksena. Julkisen talouden velan odotetaan vuoden 2025 loppuun mennessä kasvavan 59,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Maltillisella finanssipolitiikalla olisi alennettava pohjainflaatiota, joka ylittää reilusti euroalueen keskiarvon ja voi korkeana pysyessään heikentää kilpailukykyä, ja vahvistettava ulkoista rahoitusasemaa.

(21) Slovakian verojärjestelmä voisi hyötyä kasvua paremmin edistävästä veroyhdistelmästä, jolla tuetaan työmarkkinoille osallistumista ja edistetään samalla ympäristönsuojelua ja julkisen talouden kestävyyttä sekä lisätään järjestelmän oikeudenmukaisuutta. Tällä hetkellä työtuloverojen osuus kaikista veroista on 52,4 prosenttia eli unionin viidenneksi korkein. Pienituloisten palkansaajien verokiila on Slovakiassa suhteellisen korkea, mikä heikentää työmarkkinoille osallistumisen kannustimia, samalla kun työtulojen verotus ei ole yhtä progressiivista kuin unionissa keskimäärin. Palkansaajien ja itsenäisten ammatinharjoittajien välillä on suuria eroja verotuksen, sosiaaliturvamaksujen ja muista kuin veroista muodostuvien pakollisten maksujen suhteen. Nämä erot vaikuttavat kielteisesti julkisiin tuloihin ja työoloihin ja ovat johtaneet siihen, että Slovakiassa on suhteessa enemmän taloudellisesti riippuvaisia itsenäisiä ammatinharjoittajia kuin muualla unionissa. Juoksevista kiinteistöveroista saadaan Slovakiassa vähemmän tuloja kuin muualla unionissa: niiden osuus suhteessa BKT:hen on vain 0,4 prosenttia, kun unionin keskiarvo on 1 prosenttia. Ero johtuu Slovakian pinta-alaperusteisesta verotusjärjestelmästä, jossa veron määrä lasketaan kiinteistöjen koon eikä markkina-arvon perusteella. Verotulot eivät siis ole kasvaneet, vaikka asuntojen hinnat ovat nousseet viime vuosina. Ympäristöverotuksen osalta Slovakia suoriutui erinomaisesti vuonna 2022 ja ylitti unionin ympäristöverojen keskiarvon sekä suhteessa BKT:hen että osuutena kokonaisverotuksesta. Tämä johtui kuitenkin pääasiassa suurista energiaverotuloista, joita saatiin huomattavan veropohjan ansiosta. Toisaalta tulot liikenteeseen, saastuttamiseen ja resursseihin kohdistuvista veroista jäivät alle unionin keskiarvon, mikä osoittaa, että saastuttaja maksaa -periaatetta voitaisiin Slovakiassa toteuttaa nykyistä vahvemmin. Viime vuosien merkittävistä parannuksista huolimatta arvonlisäveroa koskevien säännösten noudattamisvaje on yhä unionin keskiarvoa suurempi. Slovakia pystyi kuitenkin pienentämään vajetta huomattavasti vuosina 2010–2021, koska vuonna 2014 otettiin käyttöön velvollisuus ilmoittaa kaikista kotimaisista ja unionin alueella tapahtuvista liiketoimista, minkä lisäksi käännettyä verovelvollisuutta alettiin soveltaa laajemmin. Toimet veroja, sosiaaliturvamaksuja ja muita pakollisia maksuja koskevien järjestelmien yksinkertaistamiseksi – yhdistettyinä toimenpiteisiin hallinnollisten ja vaatimusten noudattamisesta aiheutuvien kustannusten vähentämiseksi – voivat lisätä julkisia tuloja ja tukea julkisen talouden kestävyyttä. Slovakia on viime vuosina toteuttanut useita kohdentamattomia toimenpiteitä, joilla saattaa olla kielteisiä vaikutuksia esimerkiksi kiinteistöjen hintoihin ja hintakilpailukykyyn, mikä puolestaan voi johtaa resurssien epäoikeudenmukaiseen jakautumiseen. Talousarviomenettelyssä ei myöskään toteuteta riittävästi olemassa olevia menojen uudelleenarviointeja, mikä estää yksilöimästä ja toteuttamasta julkista taloutta mahdollisesti hyödyttäviä säästöjä. Verohallinnon digitalisointiin tähtäävät lisäparannukset, erityisesti sähköisen laskutuksen

([18]) Tätä vaikutusta mitataan julkisen talouden perusmenojen muutoksena suhteessa BKT:n keskipitkän aikavälin (kymmenen vuoden) keskimääräiseen potentiaaliseen nimelliseen kasvuun. Perusmenoista on vähennetty i) harkinnanvaraisten tulopuolen toimenpiteiden lisävaikutus julkiseen talouteen, ii) kertaluontoiset toimenpiteet, iii) suhdanteesta johtuvat työttömyysmenot ja iv) tukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustuksilla), ja muista unionin rahastoista rahoitetut menot. Muutos ilmaistaan suhteessa nimelliseen BKT:hen.

parantaminen ja esitäytetyt veroilmoitukset, voisivat edelleen vähentää verojärjestelmän vuotoja, helpottaa verosäännösten noudattamista ja vähentää kustannuksia.

(22) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja kyseisen asetuksen liitteessä V olevan kriteerin 2.2 mukaisesti laajan joukon toisiaan vahvistavia uudistuksia ja investointeja, jotka on määrä toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Kyseisten uudistusten ja investointien odotetaan auttavan vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Koska aikataulu on näin tiukka, nopea eteneminen elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun tuloksellisessa täytäntöönpanossa on olennaisen tärkeää, jotta Slovakian pitkän aikavälin kilpailukykyä voidaan parantaa vihreän ja digitaalisen siirtymän avulla niin, että samanaikaisesti varmistetaan myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Jotta Slovakia voi täyttää elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyvät sitoumukset elokuuhun 2026 mennessä, on olennaisen tärkeää, että se jatkaa uudistusten ja investointien toteuttamista puuttumalla asiaankuuluviin haasteisiin varmistamalla samalla tuloksellisen hallintotavan ja vahvat hallinnolliset valmiudet. Useat esteet haittaavat Slovakian elpymis- ja palautumissuunnitelman onnistunutta täytäntöönpanoa, ja monet suuret investointihankkeet ovat vaarassa jäädä toteuttamatta. Investoinnit ovat hidastuneet erityisesti terveydenhuollon, rakennusten peruskorjausten, teollisuuden hiilestä irtautumisen, luonnonsuojelun ja vesihuollon aloilla. Jotkin käynnissä olevat uudistukset, esimerkiksi maisemasuunnitteluun liittyvät, eivät myöskään etene suunnitellusti, mikä saattaa aiheuttaa uusia esteitä. Monimutkaisten uudistusten ja investointien toteuttamista haittaa se, että Slovakian julkishallinto kärsii rakenteellisesti heikosta tuloksellisuudesta ja hallinnollisten valmiuksien puutteesta hallinnon eri tasoilla. Myös esimerkiksi julkisiin hankintoihin ja pitkiin lupamenettelyihin liittyy viivästyksiä aiheuttavia esteitä, joihin olisi puututtava. Paikallis- ja alueviranomaisten, työmarkkinaosapuolten, kansalaisyhteiskunnan ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien järjestelmällinen osallistuminen on edelleen olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa laaja sitoutuminen elpymis- ja palautumissuunnitelman onnistuneeseen täytäntöönpanoon.

(23) Slovakian edellytetään osana Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1060 ([19]) 18 artiklassa tarkoitettua koheesiopolitiikan ohjelmien väliarviointia tarkastelevan Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto plussasta (ESR+), koheesiorahastosta ja oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF) tuettua koheesiopolitiikan ohjelmaansa viimeistään maaliskuussa 2025 ottaen huomioon muun muassa haasteet, jotka on määritetty vuoden 2024 maakohtaisissa suosituksissa, sekä kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelmansa. Kyseinen väliarviointi muodostaa kussakin ohjelmassa perustan unionin rahoituksen lopulliselle jakamiselle. Slovakia on edistynyt koheesiopolitiikan ohjelmien ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, mutta taloudellisessa ja sosiaalisessa kehityksessä on yhä merkittäviä alueellisia eroja pääkaupunkiseudun ja muiden alueiden välillä. Koheesiopolitiikan ohjelmien täytäntöönpanoa on tärkeää nopeuttaa, ja ohjelmissa sovitut toimintalinjat pätevät edelleen. Erityisen tärkeää on vahvistaa paikallisten, alueellisten ja kansallisten viranomaisten hallinnollisia valmiuksia sekä parantaa kumppanuuksia ja omistajuutta muun muassa lisäämällä kansalaisyhteiskunnan sidosryhmien osallistumista. Syrjäytyneiden romaniyhteisöjen sosiaalisen ja taloudellisen osallisuuden vahvistaminen parantamalla näiden yhteisöjen elinoloja, varmistamalla laadukkaan ja erottelemattoman koulutuksen saatavuus sekä tukemalla työmarkkinoille integroitumista vaatii edelleen työtä. Samanaikaisesti on saatava päätökseen suunnitellut investoinnit juomavesi- ja jätevesi-infrastruktuuriin. Lisäksi suunnitellut investoinnit kiertotalouteen, jätehuoltoon ja julkisten ja asuinrakennusten energiatehokkuuden parantamiseen ovat avainasemassa vihreässä siirtymässä. Yhtä tärkeää on jatkaa uusiutuvien energialähteiden kehittämistä ja talouden irrottamista hiilestä. Aktiivista työmarkkinapolitiikkaa on vahvistettava pitkäaikaistyöttömyyden torjumiseksi. Tehokkaat uudelleenkoulutus- ja aikuiskoulutusjärjestelmät ovat tässä avainasemassa. Laadukkaan ja kohtuuhintaisen varhaiskasvatuksen tarjoaminen alle 3-vuotiaille lapsille on olennaisen tärkeää sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi työmarkkinoilla ja koko yhteiskunnassa.

(24) Koheesiopolitiikan ohjelmien väliarvioinnin yhteydessä on syytä tarkastella mahdollisuutta lisätä luonnonvarojen kestävään käyttöön kohdistuvia investointeja, erityisesti kun otetaan huomioon, että tähän liittyviä investointeja on kasautunut edelliseltä ohjelmakaudelta. Slovakia voisi myös hyödyntää Euroopan parlamentin ja neuvoston

([19]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/1060, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2021, Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa, oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä ja varainhoitosäännöistä sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista varainhoitosäännöistä (EUVL L 231, 30.6.2021, s. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

asetuksella (EU) 2024/795 ([20]) perustettua Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälinettä teollisuuden muutoksen tukemiseksi digitaaliteknologioiden ja syväteknologisten innovaatioiden, puhtaiden ja resurssitehokkaiden teknologioiden sekä bioteknologian aloilla.

(25) Niiden taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden lisäksi, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ja muilla unionin varoilla vastataan, Slovakialla on useita muita haasteita, jotka liittyvät oikeudelliseen ja korruptiontorjuntakehykseen, julkisten hankintamenettelyjen läpinäkyvyyden ja kilpailun puutteeseen, työmarkkinoihin, riittämättömään perustaitojen hallintaan, varhaiskasvatuksen puutteelliseen inkluusioon ja alhaiseen osallistumisasteeseen sekä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, luonnonvarojen säilyttämiseen ja kiertotalouden kehykseen.

(26) Viimeisimmät lainsäädännön muutokset, erityisesti rikoslakiin tehdyt muutokset ja erityissyyttäjän viraston lakkauttaminen, aiheuttavat vakavaa huolta Slovakian oikeus- ja lainvalvontajärjestelmän riippumattomuudesta ja integriteetistä. Ilman asianmukaisia suojatoimia tämä kehitys saattaa heikentää rikosoikeusjärjestelmän valmiuksia ja korruptiontorjunnan tuloksellisuutta, mukaan lukien korkean tason korruptio- ja petostapausten pelotevaikutus, tutkinta ja syytteeseenpano. Korruptiontorjuntaan erikoistuneen poliisin (NAKA) suunniteltu uudelleenorganisointi saattaa vaikuttaa tilanteeseen entisestään. Huolta aiheuttavat myös useiden tuomarineuvoston jäsenten äskettäinen erottaminen ennen heidän toimikautensa päättymistä ja tuomarineuvoston riippumattomuuden varmistavien takeiden puuttuminen. Vaarana on, että tämä kehitys heikentää Slovakian liiketoiminta- ja sääntely-ympäristöä ja siten myös kilpailukykyä.

(27) Myös Slovakian hallintojärjestelmän hajanaisuus ja heikko koordinointi julkishallinnon eri tasojen välillä heikentävät liiketoimintaympäristöä ja erityisesti maan kykyä toteuttaa tuloksellisesti politiikkoja ja investointihankkeita. Lisäksi laadukkaiden julkisten palvelujen tarjonta sekä paikallis- ja aluehallintojen taloudellinen riippumattomuus ovat yleisesti ottaen riittämättömällä tasolla. Yhdessä jatkuvasti käytettyjen nopeutettujen lainsäädäntömenettelyjen kanssa tämä johtaa sääntelykehyksen ennustettavuuden puutteeseen. Vaikka elpymis- ja palautumissuunnitelmalla pyritään yksinkertaistamaan Slovakian julkisia hankintamenettelyjä, julkisiin hankintoihin liittyvä läpinäkyvyyden ja kilpailun puute aiheuttaa edelleen haasteita. Esimerkiksi vuonna 2023 yhteensä 33 prosenttia julkisista hankintasopimuksista myönnettiin ainoalle tarjouskilpailuun osallistuneelle toimijalle. Kyseisten haasteiden vuoksi julkisia hankintoja ei hyödynnetä riittävästi eikä strategisella tavalla tärkeiden politiikkatavoitteiden edistämiseen, mikä jarruttaa vihreää ja digitaalista siirtymää ja heikentää Slovakian kykyä parantaa taloudellisia mahdollisuuksiaan. Hiljattain ehdotetut muutokset julkisten hankintojen kehykseen ja uusi strategisia investointeja koskeva lainsäädäntö voivat jatkossa heikentää julkisiin hankintoihin liittyvää läpinäkyvyyttä ja kilpailua sekä asianmukaisia suojatoimia erityisesti suuria investointeja toteutettaessa.

(28) Suhteellisen suurella osalla slovakialaisista nuorista ei ole vähimmäistason osaamista matematiikan, lukemisen eikä luonnontieteiden perustaidoissa. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön kansainvälisen oppimistulosten arviointiohjelman (PISA) vuoden 2022 tutkimuksessa Slovakia sijoittui perustaitojen osalta heikoimmin suoriutuvien maiden joukkoon. Yli 30 prosenttia oppilaista suoriutui heikosti matematiikassa ja lukemisessa, minkä lisäksi huippuosaajien osuus väheni. Kehitys uhkaa maan pitkän aikavälin innovointipotentiaalia ja kilpailukykyä. Tutkimus osoitti myös, että heikommista lähtökohdista tulevien oppilaiden, esimerkiksi syrjäytyneisiin romaniyhteisöihin kuuluvien, taidot ovat selvästi muita heikompia. Tutkimustulosten mukaan 62,6 prosenttia heistä ei saavuta matematiikan perustaitoja. Tulokset vastaavat Slovakian koulutusjärjestelmään liittyvää laajempaa eriarvoisuutta. Slovakian elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää monia koulutukseen liittyviä toimenpiteitä, joita ei kuitenkaan ole kohdennettu riittävästi, jotta niillä lisättäisiin perustaidot omaavien lasten osuutta. Opetusalan ammattilaisten koulutus hyötyisi siitä, että oppilaiden perustaitojen tukemiseen keskityttäisiin enemmän. Tämän lisäksi opettajan ammatin tulisi olla houkuttelevampi, jotta pätevän työvoiman puute saataisiin ratkaistua. Myös opettajien koulutuksen laadussa, opetusavustajien saatavuudessa sekä vertaisoppimis- ja mentorointimahdollisuuksissa on parantamisen varaa. Varhaiskasvatuksen osallistumisastetta voidaan kasvattaa huomattavasti parantamalla varhaiskasvatuspaikkojen saatavuutta ja kannustamalla vanhempia niiden käyttöön. Slovakian elpymis- ja palautumissuunnitelmalla pyritään lisäämään alle 3-vuotiaiden lasten osallistumista varhaiskasvatukseen, mutta Eurostatin tilastojen ([21]) mukaan vuonna 2023 osallistumisaste oli vain 1 prosentti, mikä on koko unionin alhaisin lukema. Varhaiskasvatukseen osallistuminen tarjoaa lapsille paremmat valmiudet oppia erilaisia taitoja myöhemmin elämässä, vähentää koulunkäynnin keskeyttämistä ja edistää vanhempien, erityisesti naisten, osallistumista työmarkkinoille.

([20]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/795, annettu 29 päivänä helmikuuta 2024, Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen (STEP-kehysväline) perustamisesta ja direktiivin 2003/87/EY sekä asetusten (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) N:o 1303/2013, (EU) N:o 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 ja (EU) 2021/241 muuttamisesta (EUVL L, 2024/795, 29.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

([21]) EU:n tulo- ja elinolotutkimus.

(29) Slovakian hiilidioksidin nettopoistumien ennustetaan vähenevän merkittävästi maankäytön, maankäytön muutoksen ja metsätalouden sektorilla. Tämä viittaa siihen, ettei maa tule täyttämään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/841 ([22]) mukaista tavoitettaan, joka on - 6 821 tuhatta hiilidioksidiekvivalenttitonnia vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteesta jääminen liittyy läheisesti Slovakian riittämättömään ilmastoriskien arviointiin ja haasteisiin tuottaa käytännön ratkaisuja ilmastoriskejä koskevan tiedon pohjalta. Tämän suuntauksen kääntäminen tulevina vuosina edellyttää ilmastonmuutokseen sopeutumiseen tähtääviä toimenpiteitä, myös luontopohjaisia ratkaisuja, ja niiden sisällyttämistä alan kansallisiin toimintapolitiikkoihin, jotta voidaan saattaa päätökseen luonnonsuojelualueiden vyöhykejako ja edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä. Lisäksi tarvitaan uusia politiikkatoimia, joilla vauhditetaan kiertotalouteen siirtymistä. Slovakia on vaarassa jäädä jälkeen vuodeksi 2025 asetetuista jätteiden kierrättämistä koskevista tavoitteista. Kiinteän yhdyskuntajätteen osalta vuodeksi 2025 asetetusta 55 prosentin tavoitteesta puuttui vuonna 2020 yhä 19,2 prosenttiyksikköä ja pakkausjätteen osalta vuodeksi 2025 asetetusta 65 prosentin tavoitteesta 5,3 prosenttiyksikköä ([23]). Slovakia hyötyisi resurssihävikin paremmasta hallinnasta, jotta voitaisiin vähentää jätteiden päätymistä kaatopaikoille ja lisätä yhdyskunta- ja pakkausjätteen uudelleenkäyttöä, sekä kiertotalousmateriaalin käytöstä teollisuudessa ja rakentamisessa.

(30) Koska euroalueen jäsenvaltioiden taloudet ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja koska ne myötävaikuttavat yhdessä talous- ja rahaliiton toimintaan, neuvosto suositti vuonna 2024, että euroalueen jäsenvaltiot toteuttavat – myös elpymis- ja palautumissuunnitelmiensa kautta – toimia euroaluetta koskevan vuoden 2024 suosituksen toteuttamiseksi. Suositukset 1, 2 ja 3 auttavat Slovakiaa panemaan täytäntöön euroaluetta koskevassa vuoden 2024 suosituksessa vahvistetut ensimmäisen, toisen, kolmannen, neljännen ja viidennen suosituksen.

(31) Komission suorittama perusteellinen tarkastelu ja epätasapainojen olemassaoloa koskevat komission päätelmät huomioon ottaen asetuksen (EU) N:o 1176/2011 6 artiklan nojalla annetut suositukset ilmenevät suosituksista 1 ja 3. Suosituksessa 1 tarkoitetuilla toimenpiteillä autetaan korjaamaan haavoittuvuustekijöitä, jotka liittyvät asuntomarkkinoihin, kotitalouksien velkaantumiseen ja ulkoiseen rahoitusasemaan. Suosituksessa 3 tarkoitetuilla toimenpiteillä autetaan korjaamaan kustannuskilpailukykyyn liittyviä haavoittuvuustekijöitä. Suosituksilla 1 ja 3 myötävaikutetaan sekä epätasapainojen korjaamiseen että vuoden 2024 suosituksessa esitettyjen suositusten täytäntöönpanoon johdanto-osan 30 kappaleen mukaisesti,

SUOSITTAA, että Slovakia toteuttaa vuosina 2024 ja 2025 toimia, joilla se

1. toimittaa keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman oikeaan aikaan; uudistetun vakaus- ja kasvusopimuksen vaatimuksia noudattaen rajoittaa nettomenojen kasvun ([24]) vuonna 2025 tasolle, jolla muun muassa julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen saadaan supistumaan kohti perussopimuksessa asetettua 3 prosentin viitearvoa ja jolla julkinen velka saadaan pidettyä maltillisella tasolla keskipitkällä aikavälillä; tekee veroyhdistelmästä tehokkaamman muun muassa vähentämällä työmarkkinoiden pidäkkeitä sekä käyttämällä tehokkaammin ympäristöverotusta ja juoksevaa kiinteistöverotusta; vähentää kalliita menopuolen toimenpiteitä, myös toteuttamalla menojen uudelleenarviointeja; vahvistaa edelleen verosäännösten noudattamista muun muassa jatkamalla verohallinnon digitalisointia; vähentää kotitalouksien velkaan liittyviä riskejä tukemalla asuntotarjontaa ja vuokramarkkinoiden laajentamista;

2. varmistaa hallintotavan tuloksellisuuden, vahvistaa hallinnollisia valmiuksia unionin varojen hallinnoimiseksi, nopeuttaa investointeja ja jatkaa edelleen uudistusten toteuttamista; puuttuu asiaankuuluviin haasteisiin, jotta elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun nopea ja tuloksellinen täytäntöönpano voi jatkua, varmistaen näin, että uudistukset ja investoinnit saadaan päätökseen viimeistään elokuussa 2026; nopeuttaa koheesiopolitiikan ohjelmien täytäntöönpanoa; jatkaa kyseisten ohjelmien väliarvioinnin yhteydessä keskittymistä sovittuihin toimintalinjoihin ja pyrkii vastaamaan paremmin investointitarpeisiin, jotka liittyvät luonnonvarojen kestävään käyttöön, ottaen samalla huomioon Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälinettä koskevan aloitteen tarjoamat mahdollisuudet kilpailukyvyn parantamiseen;

([22]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2018/841, annettu 30 päivänä toukokuuta 2018, maankäytöstä, maankäytön muutoksesta ja metsätaloudesta aiheutuvien kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien sisällyttämisestä vuoteen 2030 ulottuviin ilmasto- ja energiapolitiikan puitteisiin sekä asetuksen (EU) N:o 525/2013 ja päätöksen N:o 529/2013/EU muuttamisesta (EUVL L 156, 19.6.2018, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/841/oj).

([23]) Euroopan ympäristökeskus ja kiertotaloutta ja resurssien käyttöä koskeva Euroopan teemakeskus (ETC/CE), 2022. Early Warning Assessment Related to the 2025 Targets for Municipal and Packaging Waste (Yhdyskuntajätettä ja pakkausjätettä koskeviin vuoteen 2025 ulottuviin tavoitteisiin liittyvä varhaisvaroitusarviointi) (https://www.eea.europa.eu/publications/country-profiles-early-warning-assessments).

([24]) Asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 alakohdan mukaan ”nettomenoilla” tarkoitetaan julkisia menoja ilman korkomenoja, harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja sekä työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

3. vahvistaa oikeus- ja korruptiontorjuntajärjestelmän tehokkuutta, riippumattomuutta ja integriteettiä muun muassa varmistamalla, että käytössä on riittävät suojatoimet, joilla taataan korkean tason korruptiotapausten tehokas tutkinta ja niistä syytteeseenpano; parantaa kilpailukykyä ja tuottavuutta, muun muassa varmistamalla läpinäkyvyyden ja kilpailun julkisissa hankintamenettelyissä, hyvän hallintotavan edistämiseksi ja julkisten menojen vaikuttavuuden lisäämiseksi; vahvistaa perustaitojen opetusta erityisesti heikommista lähtökohdista tuleville lapsille, myös syrjäytyneihin romaniyhteisöihin kuuluville, ja lisää alle 3-vuotiaille suunnatun kohtuuhintaisen ja laadukkaan varhaiskasvatuksen saatavuutta ja käyttöä; parantaa resurssihävikin hallintaa ja yhdyskunta- ja pakkausjätteen uudelleenkäyttöä sekä vahvistaa luonnonvarojen säilyttämistä valtavirtaistamalla luontopohjaiset ratkaisut ja viimeistelemällä luonnonsuojelualueiden vyöhykejaon.

Tehty Luxemburgissa 21 päivänä lokakuuta 2024.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

NAGY I.